

Małgorzata Januszewska, Elżbieta Nawrocka
Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

WSPÓLPRACA TRANSGRANICZNA W PERCEPCJI WYBRANYCH GRUP SPOŁECZNYCH NA PRZYKŁADZIE EUROREGIONU NEISSE-NISA-NYSA W ŚWIETLE BADAŃ EMPIRYCZNYCH

1. Wstęp

Współpraca transgraniczna nie odbywa się w próżni, ale w określonych warunkach społecznych. Zgodnie z brzmieniem art. 2 Konwencji Madryckiej za **współpracę transgraniczną** uznaje się każde wspólnie podjęte działanie mające na celu umocnienie i dalszy rozwój sąsiedzkich kontaktów między wspólnotami i władzami terytorialnymi dwóch lub większej liczby umawiających się stron, jak również zawarcie porozumień i przyjęcie uzgodnień koniecznych do realizacji tych zamierzeń [1]. Podmiotami tej współpracy są wspólnoty i władze terytorialne szczebla lokalnego i regionalnego określone w myśl wewnętrznego prawa współdziałających ze sobą państw. Współpraca jest prowadzona na różnych szczeblach – w komisjach rządowych i w komisjach planowania przestrzennego, w euroregionach, a także między gminami. Przebiega na podstawie zawartych umów lub bez nich, jest oparta na strukturach wybieranych w drodze decyzji państwowych, regionalnych lub komunalnych. Ma charakter dobrowolny, respektujący odmienną przynależność państwową zaangażowanych stron, nie zagraża zatem integralności terytorialnej państw [4, s. 301-318]. Sprawą istotnej wagi dla rozwoju współpracy transgranicznej w danym regionie jest jej ocena dokonana przez reprezentantów poszczególnych grup społecznych. Badanie percepcji przedstawicieli środowiska społecznego dostarcza bowiem cennych informacji na temat potrzeb i oczekiwań społeczności w zakresie rozwoju regionu i progresu w procesie współpracy, które w kon-

sekwencji mogą być wykorzystane m.in. do wzmocnienia postaw obywatelskich, znoszenia wszelkich barier, ułatwienia dialogu między urzędami administracji samorządowej a społecznością lokalną, a także do pozyskiwania zrozumienia dla działań władz i innych instytucji za nią odpowiedzialnych.

Przedsięwzięcia ponadgraniczne podejmowane przez euroregiony działające na obszarze Europy najczęściej można zaklasyfikować do jednej z następujących grup tematycznych:

- 1) współpraca gospodarcza (m.in.: wymiana towarowa, rozwój kontaktów między przedsiębiorstwami czy wspólne badania i rozwój nowych technologii wytwarzania),
- 2) transport i komunikacja,
- 3) tworzenie wspólnego ładu przestrzennego,
- 4) badania naukowe, edukacja i oświata,
- 5) turystyka,
- 6) kultura i dziedzictwo kulturowe,
- 7) czas wolny i rekreacja,
- 8) rolnictwo,
- 9) ochrona środowiska,
- 10) sprawy socjalne,
- 11) współpraca w zakresie polityki informacyjnej (np. wspólne wydawnictwa, programy radiowe),
- 12) promocja regionu na zewnątrz,
- 13) współpraca różnych instytucji i organizacji społecznych i gospodarczych działających w euroregionie,
- 14) reprezentacja euroregionu na zewnątrz wobec Rady Europy i organów Unii Europejskiej oraz pozyskiwanie unijnych środków pomocowych.

Percepcja (inaczej używana w znaczeniu spostrzeganie, postrzeganie) może być definiowana jako proces selekcjonowania, organizowania i interpretowania przez jednostkę dochodzących do niej informacji w celu stworzenia pewnego obrazu otaczającego świata. Wyróżniamy określone procesy percepcji:

- selektywna uwaga (ludzie dostrzegają bodźce związane z ich bieżącymi potrzebami bądź te, których oczekują lub które pozytywnie ich zaskakują);
- selektywne zniekształcenie (oznacza tendencję do takiego transformowania informacji, aby miały one konkretne znaczenie);
- selektywne zapamiętywanie (ludzie wykazują skłonność do zapamiętywania informacji, które potwierdzają słuszność ich postaw i przekonań) [3, s. 281-282].

Percepcja poszczególnych przedstawicieli grup znajduje się pod wpływem wielu czynników, m.in. ich potrzeb, znajomości tematu (zainteresowania), doświadczenia, opinii innych. Na podstawie percepcji jednostka wypracowuje sobie własną opinię, która następnie wpływa na jej postępowanie.

Celem artykułu jest odpowiedź na pytania:

- Jakie są perspektywiczne obszary i ocena dotychczasowej współpracy transgranicznej przez przedstawicieli władz samorządowych w euroregionie Neisse-Nisa-Nysa (ERN)?
- Które dziedziny powinny być priorytetowymi dla tej współpracy w opinii liderów lokalnych i jaka jest ocena euroregionalnej kooperacji?
- Czy występuje zbieżność w postrzeganiu badanego zjawiska w poszczególnych grupach społecznych?

Przedstawione w tym artykule badania empiryczne są częścią projektu zrealizowanego przez Katedrę Marketingu i Zarządzania Gospodarką Turystyczną Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, finansowanego ze środków Komitetu Badań Naukowych.

2. Współpraca transgraniczna w percepcji przedstawicieli władz lokalnych na obszarze euroregionu Neisse-Nisa-Nysa w świetle badań ankietowych

Przedstawiciele władzy wywodzą się ze społeczności lokalnej. Kooperacja jednostek administracyjnych może jednak przyczynić się do poprawy warunków życia i rozwoju społeczno-gospodarczego danego regionu. Wykształcony w danym czasie pozytywny obraz tego współdziałania wśród reprezentantów administracji samorządowej może wpłynąć na dalszy jego przebieg i efekty.

W celu zidentyfikowania postrzegania współpracy transgranicznej przez przedstawicieli samorządu przeprowadzono badania ankietowe, którymi objęto 31 jednostek administracyjnych w trzech częściach badanego euroregionu. Wyniki przedstawiono na rys. 1-5.

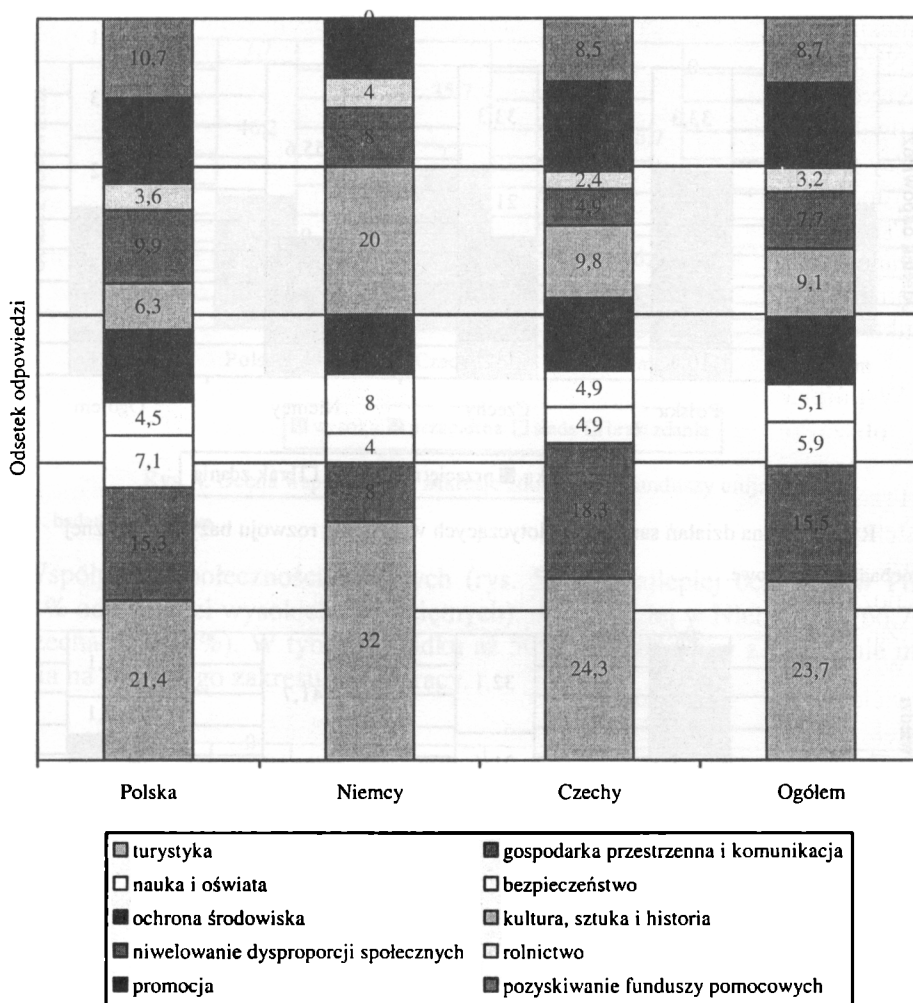
Respondenci we wszystkich krajach zgodnie uznali turystykę za najważniejszy obszar przyszłej współpracy. Jako kolejne płaszczyzny wskazano gospodarkę przetrzenną i komunikację oraz promocję. Samorządy terytorialne w badanych częściach ERN nie są zainteresowane wzmocnieniem kooperacji w zakresie rolnictwa i bezpieczeństwa (rys. 1).

W badaniach poddano również ocenie wieloletnią współpracę gmin i powiatów funkcjonujących w strukturach euroregionalnych w zakresie:

- wspierania rozwoju bazy turystycznej,
- marketingu i promocji turystycznej,
- zdobywania funduszy unijnych,
- współpracy społeczności lokalnych.

Pierwszą z dziedzin poddanych ocenie było wspieranie rozwoju bazy turystycznej, co prezentuje rys. 2.

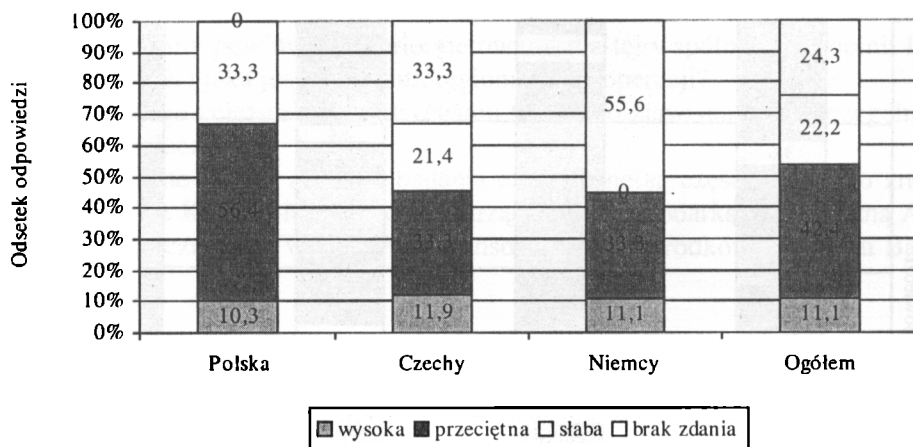
Ponad 10% przedstawicieli samorządów terytorialnych z każdego kraju wystawiło współpracy w tym zakresie wysoką ocenę. Przeciętne i słabe noty najczęściej wybierali Polacy, a respondenci z Niemiec i z Republiki Czeskiej wykazywali brak zdecydowania w ocenianiu tego zjawiska – 55,6% samorządowców niemieckich i 33,3% czeskich wybrało odpowiedź „brak zdania”.

Rys. 1. Obszary, w których planuje się zwiększenie natężenia współpracy

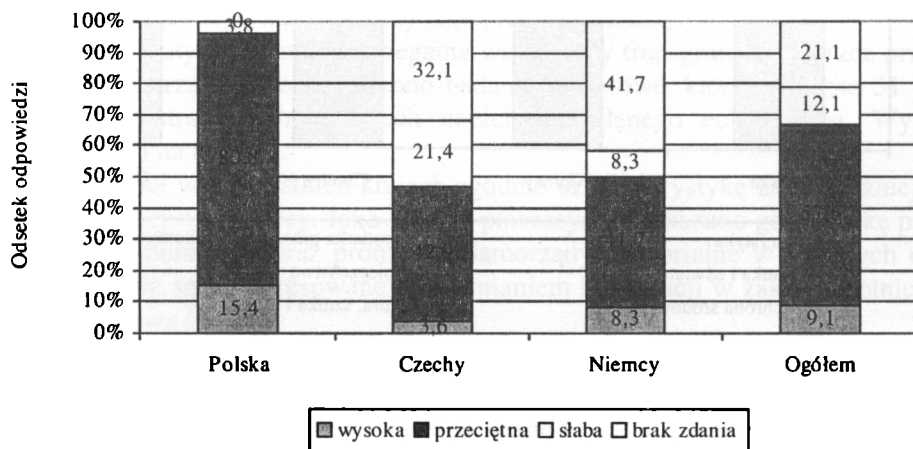
Źródło: badania ankietowe.

Działania w zakresie marketingu i promocji turystycznej (rys. 3) zostały przez większość badanych ocenione na poziomie przeciętnym. Również w tym przypadku ujawnia się wysokie zróżnicowanie odpowiedzi w zależności od kraju pochodzenia respondentów. Polacy dobrze oceniają współpracę w tej dziedzinie, o czym świadczy zdecydowana większość ocen przeciętnych i wysokich (96,2%), Czesi słabiej (64,3%), a najslabiej oceniają ją Niemcy (50%). Także i w tym zakresie zauważa się ostrożność respondentów niemieckich i czeskich w formułowaniu opinii.

Rys. 2. Ocena działań samorządu dotyczących wspierania rozwoju bazy turystycznej

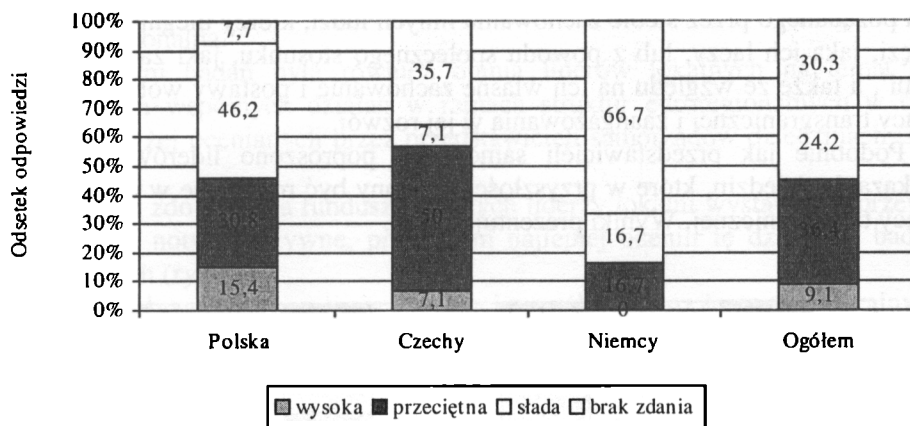
Źródło: badania ankietowe.

Rys. 3. Ocena działań samorządu dotyczących marketingu i promocji turystycznej

Źródło: badania ankietowe.

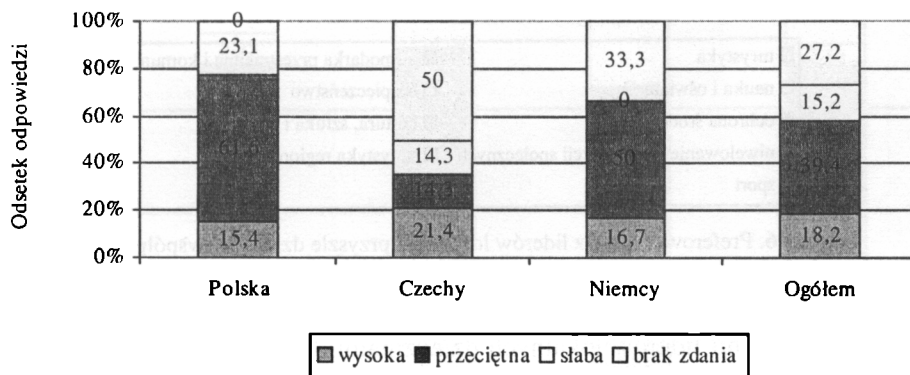
Wspólne działania w zakresie zdobywania funduszy z Unii Europejskiej (rys. 4) są różnie postrzegane przez respondentów. Polacy ten zakres działań oceniają słabo, Czesi przeciętnie, a Niemcy w większości nie mają zdania na ten temat. Wysoki odsetek braku zdania badanych przedstawicieli samorządów niemieckich może być wynikiem tego, że Niemcy w badanym okresie byli członkiem UE i w mniejszym stopniu korzystali z programów pomocowych, np. PHARE, a częściej z programu INTERREG (który dla pozostałych stron w tym czasie był niedostępny).

Rys. 4. Ocena współpracy w zakresie zdobywania funduszy unijnych

Źródło: badania ankietowe.

Współpraca społeczności lokalnych (rys. 5) jest najlepiej oceniana w Polsce (77,1% odpowiedzi wysokich i przeciętnych), nieco słabiej w Niemczech (66,7%) i w Czechach (35,7%). W tym przypadku aż 50% respondentów z Czech nie miało zdania na temat tego zakresu współpracy.

Rys. 5. Ocena działań samorządu dotyczących współpracy społeczności lokalnych

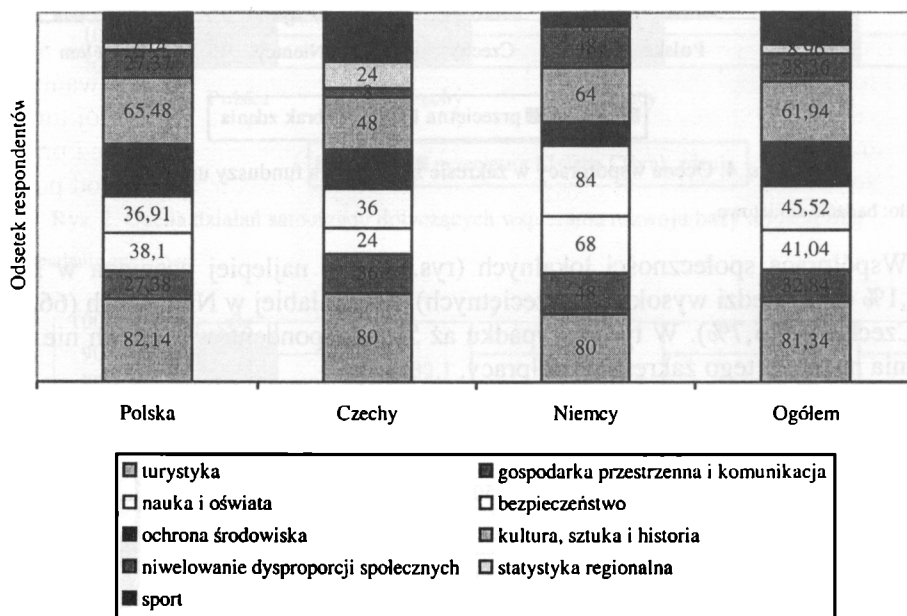
Źródło: badania ankietowe.

3. Postrzeganie współpracy transgranicznej przez liderów lokalnych euroregionu Neisse-Nisa-Nysa w świetle badań empirycznych

Na szczególną uwagę wśród danej społeczności zasługują liderzy lokalni, którzy w swoich środowiskach odgrywają rolę przywódcy. To ich opinie i sugestie powinny być w centrum zainteresowania podmiotów odpowiedzialnych za współ-

pracę transgraniczną, w wielu wypadkach bowiem mają oni zdolność powodowania pożądanego przez siebie zachowania innych ludzi, którzy ulegają im z powodu więzi, jaka ich łączy, lub z powodu społecznego stosunku, jaki zachodzi między nimi¹, a także ze względu na ich własne zachowanie i postawy wobec idei współpracy transgranicznej i zaangażowania w jej rozwój.

Podobnie jak przedstawiciele samorządu, poproszono liderów lokalnych o wskazanie dziedzin, które w przyszłości powinny być rozwijane w ramach współpracy transgranicznej. Wyniki prezentuje rys. 6.

Rys. 6. Preferowane przez liderów lokalnych przyszłe dziedziny współpracy

Źródło: badania ankietowe.

W ogólnej opinii liderów lokalnych dziedzinami, które powinny być rozwijane w ramach współpracy transgranicznej, są przede wszystkim turystyka, kultura, sztuka i historia. Najmniejszą uwagę poświęcili oni statystyce regionalnej. Na uwagę zasługuje zjawisko dużych dysproporcji w niektórych dziedzinach w podziale na narodowości respondentów. Tak więc można wskazać, że dla Niemców najważniejszymi obszarami powinny być bezpieczeństwo i turystyka, najmniej ważne – rozwijanie wspólnej statystyki regionalnej. Dla Czechów istotna będzie zdecydowanie turystyka, inne dziedziny wskazywano rzadziej. Najmniej uwagi, zdaniem badanych, należy poświęcić niwelowaniu dysproporcji społecznych na

¹ Definicja przywódcy przytoczona za [2, s. 282].

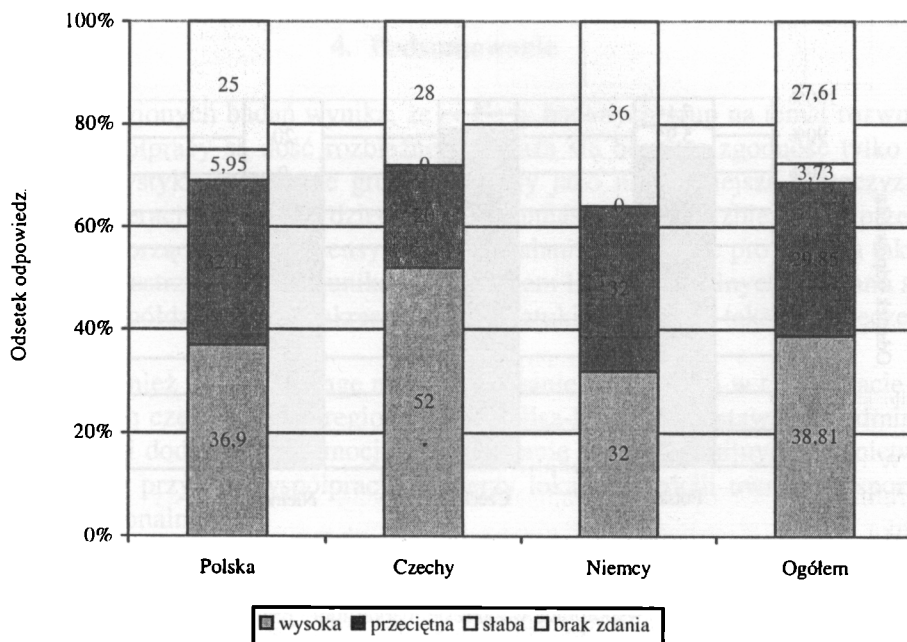
obszarze euroregionu. W polskiej części respondenci położyli nacisk na turystykę, kulturę, sztukę i historię. Do najmniej istotnych obszarów współpracy zaliczyli statystykę regionalną.

Przedmiotem badań była również opinia liderów lokalnych na temat dotychczasowych wspólnych działań w ramach struktur euroregionalnych w tych samych co wyżej ocenianych przez przedstawicieli samorządów dziedzinach (rys. 7-10).

W zakresie zdobywania funduszy unijnych liderzy lokalni wystawili w przeważającej części noty pozytywne, przy czym najlepiej ocenili tę dziedzinę badani liderzy z Czech (rys. 7).

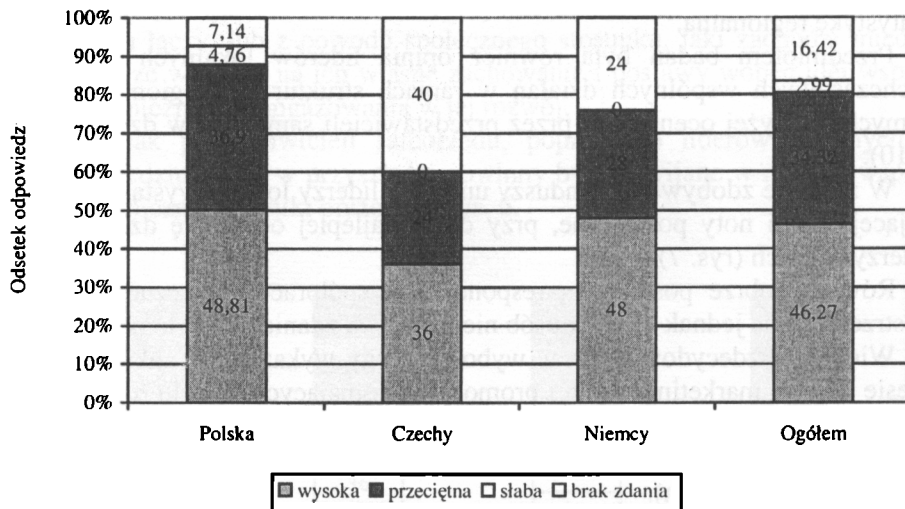
Równie dobrze postrzegają respondenci współpracę społeczności lokalnych, dostrzec można jednak odsetek osób nie mających zdania na ten temat (rys. 8).

Większym zdecydowaniem w wyborze oceny wykazali się ankietowani w zakresie działań marketingowych i promocyjnych mających na celu rozwój turystyki na tym terenie (rys. 9). Działaniom tym wystawili głównie noty wysokie i przeciętne (Czesi nieco gorzej ocenili tę dziedzinę, wskazując znacznie więcej od pozostałych ocen przeciętnych).

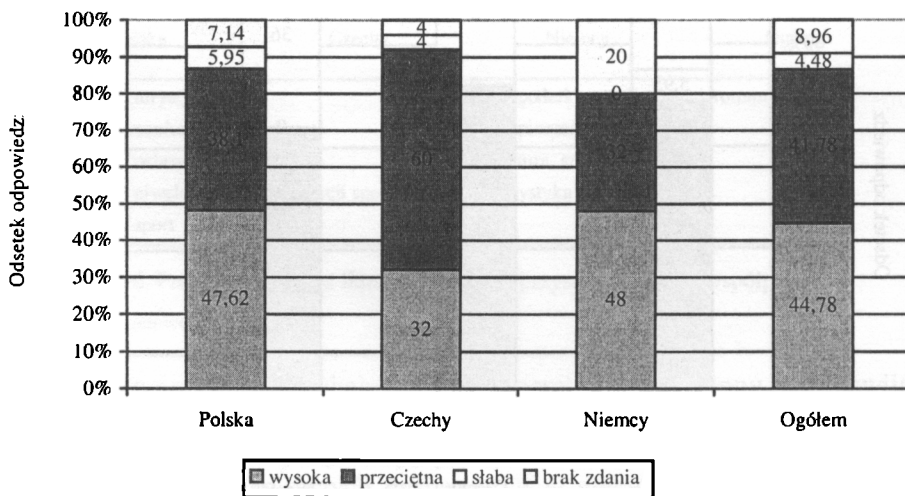
Rys. 7. Ocena współpracy w zakresie zdobywania funduszy unijnych

Źródło: badania ankietowe.

Rys. 8. Ocena współpracy społeczności lokalnych

Źródło: badania ankietowe.

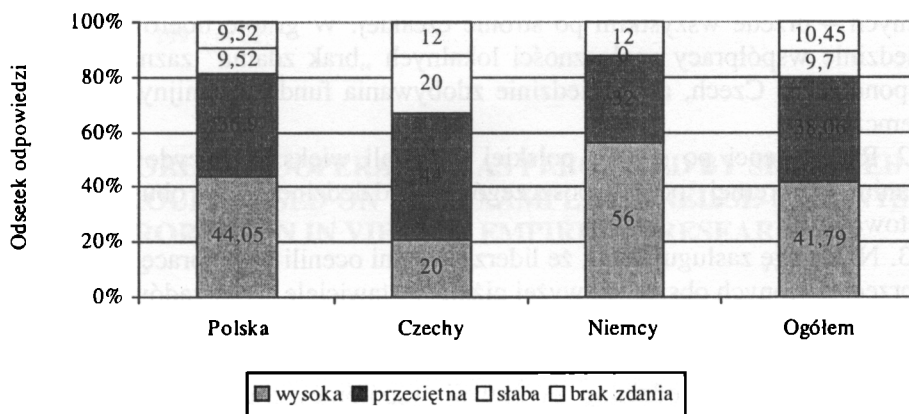

Rys. 9. Ocena współpracy w zakresie marketingu i promocji turystyki

Źródło: badania ankietowe.

Percepcja kooperacji w zakresie wspierania rozwoju bazy turystycznej (rys. 10) jest dobra, dominują bowiem oceny wysokie i przeciętne we wszystkich grupach

respondentów, choć należy zaznaczyć, iż najwięcej ocen słabych wskazali ankietowani po stronie czeskiej.

Rys. 10. Ocena współpracy w zakresie wspierania rozwoju bazy turystycznej

Źródło: badania ankietowe.

4. Podsumowanie

Z przedstawionych badań wynika, że poglądy badanych grup na temat rozwoju obszarów współpracy są dość rozbieżne, zauważa się bowiem zgodność tylko w przypadku turystyki, którą obie grupy wskazały jako najważniejszą płaszczyznę przyszłej kooperacji. W innych dziedzinach natomiast nie widać zbieżności, przedstawiciele samorządów chcą intensyfikować działania w zakresie promocji, a także gospodarki przestrzennej i komunikacji, a zdaniem liderów lokalnych powinno się wzmacniać współdziałanie w zakresie kultury, sztuki i historii, a także bezpieczeństwa.

Należy również zwrócić uwagę na zróżnicowanie odpowiedzi w tym temacie w poszczególnych częściach euroregionu Neisse-Nisa-Nysa. Przedstawiciele administracji wskazali dodatkowo promocję, pozyskiwanie funduszy unijnych i rolnictwo jako dziedziny przyszłej współpracy, a liderzy lokalni zwrócili uwagę na sport i statystykę regionalną.

Analiza porównawcza ocen również dostarcza wielu interesujących wniosków:

1. Postrzega się w poszczególnych dziedzinach duży odsetek odpowiedzi „brak zdania”. Przyczyn tego stanu rzeczy można się poszukiwać w:

- braku zdecydowania,
- zbyt małej wiedzy na dany temat, aby można było rzetelnie oceniać współpracę,
- niedostrzeganiu współpracy w danej dziedzinie.

Dziedzinami, z którymi respondenci mieli duże problemy w ocenie, były: wspieranie rozwoju bazy turystycznej, marketing i promocja turystyczna, a także zdobywanie funduszy unijnych. Ta sytuacja wystąpiła głównie w przypadku samorządowców po stronie niemieckiej, jeśli zaś chodzi o współpracę społeczności lokalnych – przede wszystkim po stronie czeskiej. W grupie liderów lokalnych w dziedzinie współpracy społeczności lokalnych „brak zdania” zaznaczyli głównie respondenci z Czech, a w dziedzinie zdobywania funduszy unijnych – badani w Niemczech.

2. Respondenci po stronie polskiej wykazali większe zdecydowanie w przypisaniu konkretnej oceny poszczególnym dziedzinom w obu grupach ankietowanych.

3. Na uwagę zasługuje fakt, że liderzy lokalni ocenili współpracę transgraniczną w przedstawionych obszarach wyżej niż przedstawiciele samorządów.

Na podstawie wyników badań można sformułować kilka ogólnych wniosków dotyczących rozwoju współpracy transgranicznej:

1. Gremia odpowiedzialne za rozwój współpracy transgranicznej w euroregionie Neisse-Nisa-Nysa powinny w przyszłości poświęcić więcej uwagi sprawom bezpieczeństwa, sportu, kultury, sztuki i historii, a także doskonalić kooperację w dziedzinie turystyki.

2. Badania pokazują zbyt małą inicjatywę podmiotów uczestniczących we współpracy w zakresie rzetelnego popularyzowania własnych działań w środowisku lokalnym (jako odpowiedź na dużą liczbę wskazań „brak zdania”).

3. Występuje potrzeba prowadzenia systematycznych badań opinii publicznej na temat współpracy transgranicznej na obszarze euroregionu Neisse-Nisa-Nysa w różnych grupach społecznych, np. przedsiębiorców lokalnych, odwiedzających ten obszar, przedstawicieli samorządów, liderów lokalnych, instytucji zewnętrznych.

4. Należy stworzyć warunki (możliwości) do autentycznego wyrażania opinii przez społeczność lokalną i uwzględniania ich w procesie partnerstwa transgranicznego.

5. Większy krytycyzm przedstawicieli administracji wskazuje, iż nadal występują liczne bariery w maksymalnym wykorzystaniu potencjału współpracy na obszarze badanego euroregionu.

6. Wyższe oceny kooperacji wystawione przez liderów lokalnych świadczą o pozytywnym ich nastawieniu, korzystnym odbiorze współpracy w euroregionie Neisse-Nisa-Nysa, a także o pozyskaniu akceptacji społecznej w określonym zakresie.

Literatura

- [1] Europejska Konwencja o Współpracy Transgranicznej pomiędzy Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi, Rada Europy, Madryt 1980.

- [2] Kostera M., Kownacki S., *Kierowanie zachowaniami organizacji*, [w:] *Zarządzanie. Teoria i praktyka*, red. A. Koźmiński, W. Piotrowski, PWN, Warszawa 1995.
- [3] Kotler P., Armstrong G., Saunders J., Wong V., *Marketing. Podręcznik europejski*, PWE, Warszawa 2002.
- [4] Wich U., *Rola współpracy transgranicznej w procesie integracji europejskiej*, „Człowiek i Środowisko” 1997, nr 22.

CROSS-BORDER COOPERATION AS PERCEIVED BY SELECTED SOCIAL GROUPS BASED ON THE EXAMPLE OF NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN VIEW OF EMPIRICAL RESEARCH

Summary

The subject matter of research presented in the article is the perception of cross-border cooperation in the group consisting of local self-government authorities' representatives and local leaders. The research results point to the divergence in opinions of both respondent groups. Local self-government representatives present bigger criticism with regard to the analysed phenomena. The results disclose the need for conducting systematic research in the field of perception referring to cooperation, monitoring its results and making them publicly available.